

Julita Wasilczuk

Recenzja monografii pod redakcją naukową Moniki Kostery pt. "Metody badawcze w zarządzaniu humanistycznym"

Przedsiębiorstwo we współczesnej gospodarce – teoria i praktyka / Research on Enterprise in Modern Economy – theory and practice nr 1, 35-37

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJA MONOGRAFII POD REDAKCJĄ NAUKOWĄ MONIKI KOSTERY PT. „METODY BADAWCZE W ZARZĄDZANIU HUMANISTYCZNYM”

*Julita Wasilczuk*¹

Redaktor naukowy recenzowanej monografii – prof. Monika Kostera – zaprosiła do jej napisania zarówno osoby rozpoznawalne w środowisku badawczym, jak i te, które znajdują się na początku swojej drogi badawczej. Muszę jednak z dużą przyjemnością podkreślić, że gdybym dostała recenzowany tekst bez nazwisk autorów poszczególnych rozdziałów, nie rozpoznałabym różnicy pomiędzy wysokim poziomem wywodów prezentowanych przez pierwszą a drugą grupę badaczy, co świadczy zarówno o dobrym rozeznaniu prof. Kostery w środowisku badawczym, ale także o przemyślanej strukturze doboru materiału do poszczególnych rozdziałów.

Recenzowana monografia stanowi cenne uzupełnienie ukazujących się na rynku wydawniczym pozycji z obszaru badań, przy czym dotyczy ona badań w nurcie zarządzania humanistycznego. Na wstępie redaktor monografii wyjaśnia samo pojęcie zarządzania humanistycznego oraz istotę tego podejścia badawczego. Już ten wstęp należy bardzo wysoko ocenić, stanowi on bowiem przegląd piśmiennictwa, zarówno światowego, jak i polskiego osadzonego w nurcie zarządzania humanistycznego. I chociaż wydaje się, że jest on pobocznym nurtem badawczym w Polsce (i na świecie), to dzięki wstępowi widać, że takie podejście powoli przebija się do świadomości badawczy. Można jedynie wyrazić żal, że Autorka nie nadała temu tekstowi większej rangi, poprzez uczynienie z niego pełnoprawnego rozdziału monografii, bo z pewnością na to zasługuje. Rozległa znajomość tematyki związanej z zarządzaniem humanistycznym oraz pasja z jaką Autorka tę wiedzę propaguje, zasługuje na najwyższe uznanie. Tym bardziej, że tematyka związana z humanistycznym wymiarem zarządzania nie jest w Polsce powszechnie znana, a często także niedoceniana. Nierzadko prowadzi to do niezrozumienia wielu procesów zachodzących w organizacjach, szczególnie w organizacjach ma-

¹ Politechnika Gdańska, Wydział Zarządzania i Ekonomii / Gdańsk University of Technology, Faculty of Management and Economics

łych, w których dużą rolę odgrywa osoba właściciela, niebędąca zawodowym menedżerem. Podejście humanistyczne jest także istotne w badaniu przedsiębiorczości, o czym w ostatnim okresie coraz więcej się pisze, także w Polsce.

Dotychczas w Polsce powstało niewiele pozycji poruszających problematykę metod badawczych w zarządzaniu, zarówno w nurcie „tradycyjnym”, jak i w opisywanym, humanistycznym (nieliczne wyjątki, opisano we wstępie recenzowanej monografii). Stosowanie (i promowanie) metod jakościowych w badaniach, nie jest powszechnie akceptowalne w środowisku naukowym zajmującym się funkcjonowaniem organizacji. Na konferencjach oraz w sporządzanych recenzjach prac naukowych, często pojawia się krytyka, wskazująca na konieczność używania metod ilościowych, weryfikacji hipotez itp. Ten nacisk na metody ilościowe, powoduje niestety zubożenie wielu badań. Zajmując się od wielu lat mikro- i małymi firmami oraz przedsiębiorczością, wielokrotnie spotykam się z brakiem zrozumienia dla podejścia jakościowego w badaniach tych zjawisk w Polsce, podczas gdy w Europie jakościowe badania w tym obszarze są promowane od wielu lat, chociaż i tam, należy to podkreślić, zmiana świadomości badaczy nie była taka łatwa. W roku 1996 na prestiżowej konferencji RENT (*Research in Entrepreneurship*) w Brukseli, prezentowany artykuł pt. *Telling Stories of Entrepreneurship – Towards a narrative-contextual epistemology for entrepreneurial studies* (autorzy: Steyaert C., Bouwen R.) zdobył nagrodę *Best paper*, co wcale nie zmieniło podejścia badawczego większości naukowców, skoro w wydanej jedenaście lat później monografii *Handbook of Qualitative Research Methods in Entrepreneurship* (red. Heergaard H., Ulhoi J.) Autorzy ubolewają nad dyskryminowaniem badań w obszarze przedsiębiorczości opartych na metodach jakościowych i mieszanych. Ponadto w periodykach głównego nurtu, drukuje się przede wszystkim doniesienia oparte na badaniach ilościowych, obarczonych wieloma błędami, których sami badacze często nawet sobie nie uświadamiają. Jest to kolejny dowód świadczący o potrzebie pisania i wydawania pozycji takich, jak recenzowana monografia, nie tylko w Polsce, ale i na świecie.

Autorzy poszczególnych rozdziałów to naukowcy, którzy przy opisywaniu metod wykorzystywali własne przykłady, dzięki czemu monografia nabrała bardzo żywego, można powiedzieć humanistycznego charakteru. Podkreśla to zilustrowanie tekstu autorskimi notatkami. Zabieg ten wskazuje, że opisywane metody są wykorzystywane i jednocześnie podpowiada, w jaki sposób zastosować je w badaniach. Dzielenie się własnym doświadczeniem badawczym świadczy o dużej dojrzałości piszących poszczególne rozdziały, a także o otwartości w przekazywaniu tego doświadczenia innym badaczom. Poprzez odejście od tradycyjnego w piśmiennictwie naukowym stosowania trzeciej osoby na rzecz spersonalizowanego stosowania pierwszej osoby w opisach doświadczeń badawczych, czytając monografię, można odnieść wrażenie uczestniczenia w dyskusji naukowej, w której poszczególni autorzy od nowa przeżywają swoje zmagania badawcze.

Pierwsza część monografii, składająca się z siedmiu rozdziałów, poświęcona jest *metodom jakościowym eksplorującym*. Znalazły się w niej opisy zarówno używanej często w badaniach organizacji metody studiów przypadku, jak i teorii

ugruntowanej, rzadko wykorzystywanej w badaniach dotyczących zarządzania, gdzie często wymaga się postawienia hipotez badawczych przed przystąpieniem do badań, które mają je zweryfikować. Część druga, zatytułowana *Metody jakościowe interpretacyjne*, obejmuje kolejnych dziewięć rozdziałów. Opisane tu metody mogą być z powodzeniem wykorzystane w badaniach dotyczących zarządzania humanistycznego, a w badaniach przedsiębiorczości są w Europie coraz częściej stosowane, szczególnie badanie fikcji literackich i filmowych oraz czytanie tekstów. Ostatnia część monografii, na którą składają się cztery rozdziały, poświęcona jest *metodom ilościowym i mieszanym*. Autorzy wykazali, że zarządzanie humanistyczne nie odcina się od klasycznych metod ilościowych, które jednak należy wplatać w badania z dużą świadomością ograniczeń. Bardzo cenne są uwagi dotyczące możliwości do popełnienia błędów w stosowaniu tych metod oraz wskazujące na celowość łączenia metod ilościowych i jakościowych, co pozwala w pełni zdiagnozować badane zjawiska.

Każdy rozdział monografii ma z góry narzuconą strukturę – rozpoczyna się od *Metody w pigułce*, prowadzi czytelnika przez kolejne części: *Przykład użycia metody* (tu właśnie Autorzy rozdziałów opisali własne doświadczenia) i *Prezentację metody*. Ta część zawiera dokładny opis prowadzenia badań, przy wykorzystaniu zaproponowanej metody. Ostatnia część rozdziału to: *Opis wykorzystania metody w zarządzaniu humanistycznym*, stanowi element spajający całą monografię wspólną klamrą jaką jest zarządzanie humanistyczne. Tak zaprojektowane rozdziały pozwalają czytelnikowi/badaczowi na porównanie poszczególnych metod.

Recenzowana monografia powinna stanowić lekturę obowiązkową każdego badacza, i to paradoksalnie nie tylko początkującego, bowiem jak wykazano w recenzji (a także w kilku miejscach w samej recenzowanej pozycji), środowisko naukowe zajmujące się zarządzaniem w Polsce jest przywiązane do „tradycyjnych” ilościowych metod badawczych, niechętnie akceptujące metody zaczerpnięte z innych nauk społecznych. Monografia stanowi także źródło wiedzy i popularyzacji badań, prowadzonych przez autorów poszczególnych rozdziałów, w różnych obszarach związanych z zarządzaniem. Takiej pozycji na rynku polskim jeszcze nie było, co w powiązaniu z jej wysoką wartością merytoryczną powoduje, że mieści się ona wśród najlepszych pozycji dotyczących tej tematyki.